



Μετανάστευση προσφυγιά και εργασία

Το παρόν τυπώθηκε τον Απρίλιο του 2016 σε 250 αντίτυπα.

Οι μεταφράσεις μας αποτελούν μια μικρή συμβολή στην προσπάθεια κατανόησης της διεθνούς πραγματικότητας, ρίχνοντας μια «εσωτερική» ματιά στα πλαίσια αγώνα και στον λόγο που αρθρώνει το ριζοσπαστικοποιημένο κίνημα διεθνώς.

Διανέμεται χωρίς αντίτιμο και διατίθεται ελεύθερα για κινηματική χρήση.

Πρόλογος

Η κυρίαρχη αφήγηση για τους πρόσφυγες και μετανάστες εσκεμμένα κρατάει στην αφάνεια τις αιτίες του ξεριζωμού τους, τις διαδρομές θανάτου που τους ακολουθούν: πόλεμος, οικονομική ληλασία και την ευθύνη των δυτικών κρατών στη στρατιωτική και οικονομική ισοπέδωση. Ενώ σε δεύτερο χρόνο με ανάλογη κυδαιότητα επιχειρεί να διατυπώσει ως αλληλεγγύη την φιλανθρωπία της κουβέρτας - της σακούλας - του συσσιτίου. Ταυτόχρονα, η βολική στοχοποίηση των «διακινητών» προσπαθεί να αποκρύψει το προφανές: οι δουλέμποροι δεν είναι τίποτα άλλο από «υπάλληλοι» των δολοφονικών πολιτικών της αιματηρής θωράκισης των συνόρων. Έτσι, ενώ παντού στο ευρωπαϊκό έδαφος ξεφυτρώνουν φράχτες, με δολοφονικότερη αιχμή το φράγμα του Έβρου, την ίδια στιγμή ένας φτηνός ανθρωπισμός (με σύντομη ημερομηνία λήξης) απλώνει συρματοπλέγματα στις ζωές των φυγάδων: είναι περιπτοί, πλεονάζοντες, ανεπιθύμητοι, ένα μέγεθος για «λογιστική διαχείριση». Παράλληλα, η περιορισμένη αναγνώριση κάποιων ως προσφύγων (κυρίως των Σύρων) διαμορφώνει τους όρους του περαιτέρω θεσμικού και κοινωνικού υποβιβασμού, αποκλεισμού, καταστολής, εγκλεισμού, εκμετάλλευσης ή εξόντωσης των προσφύγων και μεταναστών «χωρίς χαρτιά». Και κάθε μέρα ο αριθμός των πνιγμένων μεγαλώνει. (Απόσπασμα μιας εκ των δυο αφισών που καλούσαν στη διαδήλωση της 19ης Δεκεμβρίου στον Πειραιά)

Η μετάφραση του «Wanderung, Flucht und Arbeit» των Wildcat που δημοσιεύθηκε στο τεύχος #99 δεν έρχεται να καλύψει κάποιου είδους κενό στην πολιτική βιβλιογραφία, άλλωστε η ίδια η έννοια του βιβλιογραφικού κενού επινοήθηκε ακριβώς για να απονοματοδοτήσει το περιεχόμενο της ίδιας της θεωρίας και να το αποκόψει από την αξία χρήσης της. Ειδικά για τα αγωνιζόμενα

υποκείμενα. Υπό αυτή την έννοια, η παρούσα έκδοση επιθυμεί να αποτελέσει ένα ακόμα εργαλείο κατεδάφισης της κυρίαρχης αφήγησης και των έμπρακτων βεβαιοτήτων των όποιων φορέων της.

Όσον αφορά την τρέχουσα προσφυγική κρίση, οι έν λόγω φορείς, από τους ανώτατους κρατικούς υπαλλήλους μέχρι τους αναλυτές της αριστεράς και από τους θαμώνες των (ιντερνετικών) καφενείων μέχρι ορισμένους ανατρεπτικούς κύκλους, παρόλη την ενίοτε θολούρα των μεταξύ τους ορίων, ανακηρύσσουν (ξανά) τις ανάγκες του γερμανικού καπιταλισμού ως την αρχή και το τέλος της ιστορίας χωρίς να μπαίνουν στον κόπο όχι μόνο να εξηγήσουν τον ρόλο που κλήθηκαν να παίξουν οι πρόσφυγες όσον αφορά την εκεί αναδιάρθρωση όλα αυτά τα χρόνια, τη νομοθεσία για το άσυλο και τον ρόλο που έπαιξαν οι αγώνες τους σε όλα αυτά, αλλά ούτε να διευκρινίσουν συγκεκριμένα ποια μπορεί να είναι η προοπτική επιβίωσης σε μια ευρωπαϊκή βιομηχανική κοινωνία για έναν πρόσφυγα -δηλαδή την προσωποποίηση ενός σώματος, το οποίο δυνητικά περισσεύει και του οποίου η προοπτική καπιταλιστικής αξιοποίησης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον εγκλεισμό σε κέντρα κράτησης και την επέκταση των συνόρων παντού- σήμερα και όχι μιλώντας με την κευθνιανή ορολογία της βέβαιης καπιταλιστικής ανάπτυξης του 1960. Ούτε λόγος φυσικά όσον αφορά την ερμηνεία του γιατί η ίδια η ΕΕ ως κυρίαρχο οικοδόμημα κλονίστηκε περισσότερο από το κλείσιμο των συνόρων, και τις συνέπειες που αυτό είχε στη Συνθήκη Σένγκεν, από ό,τι κατά την περίοδο που συζητιόταν το ενδεχόμενο εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωζώνη.

Χωρίς να συμφωνούμε με τους Wildcat σε κάθε σημείο, πιστεύουμε πως πρόκειται για ένα κείμενο γραμμένο από εμάς για εμάς, το οποίο μπορεί να συνεισφέρει στην κατανόηση των όσων ζούμε και πολεμάμε. Που δυστυχώς είναι ακόμα εδώ.

Μετανάστευση, προσφυγιά και εργασία

Το «καλοκαίρι της μετανάστευσης» τελείωσε. Κι ενώ πολλές πρωτοβουλίες εξακολουθούν να υποστηρίζουν τους «νέους πολίτες» οργανώνοντας την καθημερινή τους υποστήριξη, φεστιβάλ, μαθήματα γλωσσών και πολλά ακόμα, η πολιτική επιδιώκει να αντιστρέψει αυτή τη δυναμική: προσπαθεί να στήσει νέα σύνορα, να χειροτερεύσει περαιτέρω τις κοινωνικές προδιαγραφές για τους πρόσφυγες και να τους χρησιμοποιήσει για να διχάσει πολιτικά την εργατική τάξη - ως καταλύτη μιας εκτεταμένης κοινωνικής αναδιάρθρωσης.

Στην αριστερά, οι απόψεις πάνω σε αυτές τις εξελίξεις μπορούν να χωριστούν χοντρικά σε δυο κατηγορίες: κάποιοι αντιλαμβάνονται την εντυπωσιακή αυτο-οργάνωση των προσφύγων και το γκρέμισμα των συνοριακών φραχτών ως «αυτονόμηση της μετανάστευσης»· άλλοι βλέπουν την πολιτική της Μέρκελ από μια αποκλειστικά φονξιοναλιστική οπτική: η μετανάστευση ικανοποιεί την ανάγκη του κεφαλαίου για φτηνό, καλά εκπαιδευμένο και πρόθυμο εργατικό δυναμικό και για επιπλέον εισφορές στα συνταξιοδοτικά ταμεία.

Στην πραγματικότητα, αυτές οι δύο οπτικές συμπίπτουν. Μεταναστεύοντας στα βόρεια ευρωπαϊκά κέντρα, πολλοί άνθρωποι προσπαθούν να γίνουν και πάλι ενεργά υποκείμενα. Το κεφάλαιο θέλει να χρησιμοποιήσει την ενέργειά τους για να αναδιρθώσει την αγορά εργασίας και να ασκήσει πίεση στις ταξικές σχέσεις τοπικά. Επιπλέον, η μαζική μετανάστευση μπορεί να έχει παρόμοια αποτελέσματα με ένα πρόγραμμα τόνωσης της οικονομίας μιας και δημιουργεί απασχόληση στα κέντρα εργασίας, τη διδασκαλία, τις κατασκευές, τους τομείς πρόνοιας και ασφάλειας... Επίσης, χαμηλώνει το κόστος αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης



Εκδηλώσεις αλληλεγγύης σε μετανάστες τον Σεπτέμβριο του 2015 στο Μόναχο

(στις δύο πρώτες δεκαετίες της ζωής του, η διατροφή και εκπαίδευση ενός ανθρώπου κοστίζουν περίπου 200.000 ευρώ -η Γερμανία είναι μια χώρα «ηλικιωμένων» και χρειάζεται νέους ανθρώπους!). Κάτι τέτοιο προϋποθέτει τον έλεγχο των προλεταριακών μεταναστευτικών κινήσεων, ο οποίος όμως ολοένα περισσότερο διαφεύγει των κυρίαρχων τα τελευταία χρόνια. Τα πιο πρόσφατα στάδια αυτής της απώλειας ελέγχου ήταν η κλιμάκωση της «προσφυγικής κρίσης» στην Ελλάδα στις αρχές του 2015, η καταστροφή των συνοριακών φραχτών στην Τουρκία ως επακόλουθο των μαχών στο Tal Abjad της Συρίας στα μέσα Ιουλίου 2015 και τέλος η πορεία των προσφύγων από τον κεντρικό σταθμό της Βουδαπέστης προς τα αυστριακά σύνορα. Στις αρχές Σεπτεμβρίου, οι πρόσφυγες που κατέφθαναν γίνονταν δεκτοί με χειροκροτήματα στη Βιέννη, το Μόναχο και άλλες πόλεις. Αυτό αποτελεί την άλλη διάσταση της κρατικής απώλειας ελέγχου και θα ήταν αδιανόητη στις αρχές της δεκαετίας του '90. Τρίτον, οι κυρίαρχοι δεν έχουν καμία στρατηγική «αντιμετώπισης» των βαθύτερων αιτίων της μετανάστευσης·

αντίθετα: η όλο και πιο βίαιη και ολέθρια αντιμετώπιση των αντιπολιτευτικών κινήματων σε ολοένα περισσότερα μέρη της υψηλίου, οξύνει τις κοινωνικές αντιφάσεις: η κρίση και οι πόλεμοι οδηγούν στην κατάρρευση ολόκληρων περιοχών.

Η στροφή της κυβέρνησης Μέρκελ το καλοκαίρι αποτέλεσε ταυτόχρονα αναγνώριση αυτής της πραγματικότητας, καθώς και απόπειρα επανάκτησης του ελέγχου. Η διακήρυξη υπέρ μιας «κουλτούρας φιλοξενίας» αποτέλεσε κομμάτι αυτής της απόπειρας. Μόνο μετασηματίζοντας σε «event» την υπομονετική και πολύμηνη δουλειά βάσης των πρωτοβουλιών για τους πρόσφυγες, θα μπορούσε μεταγενέστερα να επιδιωχθεί η αντιστροφή της.

Σε όσα ακολουθούν, θέλουμε να επεξεργαστούμε τη σχέση ανάμεσα στην προσφυγιά και την οικονομική μετανάστευση στη Γερμανία εντός του ευρωπαϊκού πλαισίου. Αρχικά, η διάκριση ανάμεσα σε «πρόσφυγες» και «οικονομικούς μετανάστες» είναι νομικής φύσης: οι Έλληνες εργάτες που ξέφυγαν από την στρατιωτική χούντα και ήρθαν στη Γερμανία το 1967 κατηγοριοποιήθηκαν ως «επισκέπτες εργάτες». Μετά την επίσημη απαγόρευση προσλήψεων το 1973, οι Τούρκοι εργάτες, που προσπαθούσαν να ξεφύγουν από το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1980, έπρεπε να αιτηθούν ασύλου. Οι Σενεγαλέζοι μετανάστες, που ρίσκαραν τη ζωή τους διασχίζοντας τη Μεσόγειο, αντιμετωπίστηκαν ως παράνομοι εργάτες γης στην Ισπανία και ως αιτούντες ασύλου στη Γερμανία. Εκεί, το ατομικό και συνταγματικό δικαίωμα στο άσυλο σπάνια διαδραμάτισε κάποιον ρόλο πριν το τέλος της δεκαετίας του '70 και αφορούσε κυρίως μετανάστες από κρατικοσοσιαλιστικές χώρες. Το 1980, πάνω από 100.000 άνθρωποι έκαναν αίτηση για άσυλο με τους μισούς από αυτούς να είναι Τούρκοι και πολλοί άλλοι να είναι από το Βιετνάμ και την Παλαιστίνη. Ένα

χρόνο μετά, το 20 τοις εκατό των αιτούντων ασύλου προερχόταν από την Πολωνία (κατά την αιχμή της αντίστασης του συνδικάτου Αλληλεγγύη). Τη δεκαετία του '80, υπήρχαν πολλοί αριστεροί ανάμεσα στους αιτούντες άσυλο, οι οποίοι προσπαθούσαν να ξεφύγουν από την κρατική καταστολή ή τον εμφύλιο πόλεμο, όπως στο Ιράν ή τη Σρι Λάνκα. Δημιούργησαν τη ραχοκοκαλιά ενός πολιτικού κινήματος που αφορούσε τους όρους παροχής ασύλου και ήταν εναντίον των απελάσεων προς τις εμπόλεμες περιοχές. Η μισαλλόδοξη προπαγάνδα του πρώτου μισού της δεκαετίας του '80 έβαλε στο στόχαστρο κυρίως αυτούς τους πρόσφυγες, που όχι μόνο έφεραν μαζί τους δεξιότητες κι εμπειρίες αγώνα, αλλά είχαν και γνώση των σχέσεων ανάμεσα στο γερμανικό κεφάλαιο και τα δικτατορικά καθεστώτα των χωρών καταγωγής τους.

Από το 1987 και μετά, η κρίση στις χώρες του ανατολικού μπλοκ άρχισε να γίνεται πιο ορατή. Οι αριθμοί των παλιννοστούντων από την ανατολική Ευρώπη και την πρώην Σοβιετική Ένωση αυξήθηκαν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, 400.000 μόνο μέσα στο 1990· στην πλειοψηφία τους ήταν ειδικευμένοι εργάτες. Όσοι δεν κατόρθωναν να αποδείξουν τις «γερμανικές ρίζες» τους, έπρεπε να αιτηθούν ασύλου: από το 1988 και μετά, ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου αυξανόταν συνεχώς με αποκορύφωμα το 1992 που έγιναν περίπου 440.000 αιτήσεις. «Αριστεροί» από τις χώρες του «τρίτου κόσμου» ήταν μόνο μια μικρή μειοψηφία ανάμεσά τους, το 75 τοις εκατό προερχόταν από την ανατολική και τη νοτιοανατολική Ευρώπη - ως αποτέλεσμα της κοινωνικής κατάρρευσης σε αυτές τις περιοχές, της «θεραπείας-σοκ», της συνεπαγόμενης διαμάχης για τη διανομή της λείας και τελικά του εμφυλίου πολέμου. Ανάμεσα στους μετανάστες υπήρχαν και πολλοί που δεν αιτούνταν ασύλου, αλλά εργαζόνταν στη «μαύρη οικονομία» ως αδήλωτοι εργάτες,

π.χ. στον κατασκευαστικό τομέα.¹ Επιπλέον, κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων ετών που ακολούθησαν την προσάρτηση της Ανατολικής Γερμανίας, ένα εκατομμύριο εσωτερικοί μετανάστες μπήκαν στην αγορά εργασίας στη Δυτική Γερμανία, άνθρωποι που ήθελαν να ξεφύγουν από την ξαφνική αύξηση της ανεργίας μετά την καταστροφή της βιομηχανίας και των διοικητικών υποδομών στις περιοχές τους.

Η κρίση στις αρχές της δεκαετίας του '90

Η κλιμάκωση της «προσφυγικής κρίσης» πριν 25 χρόνια, όπως και σήμερα, έβαλε τα θεμέλια για το μαζικό ξήλωμα του κοινωνικού κράτους, των συλλογικών συμβάσεων και των εργασιακών δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε λίγο μετά. Το γερμανικό μοντέλο μιας εξαγωγικής βιομηχανίας υψη-

λής παραγωγικότητας, που έχει υπάρξει επιτυχές τα τελευταία 15 χρόνια, βασίζεται σε μια εργατική τάξη που είναι πιο βαθιά διχασμένη και κατακερματισμένη από ποτέ άλλοτε τις τελευταίες δεκαετίες.



Το Vlora λίγο πριν τον απόπλου από την Αλβανία

Στις 8 Αυγούστου του 1991, πάνω από 10.000 πρόσφυγες από την Αλβανία έκαναν έφοδο στο σκουριασμένο φορτηγό πλοίο Vlora υποχρεώνοντας το πλήρωμα να αλλάξει πορεία και να διασχίσει την Αδριατική. Η Ιταλική αστυνομία τους απέλασε βίαια, όταν κατέφτασαν στο Μπάρι. Αυτό το συμβάν απέδωσε εικονογραφικά τη ρητορική περί της Ευρώπης ως «γεμάτου πλοίου». Το περιοδικό Der Spiegel παραληρούσε λέγοντας πως η μετανάστευση είναι «ο πόλεμος της 3ης χιλιετίας» και προβλέποντας την άφιξη 50 εκατομμυρίων προσφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση.²

Κι ενώ η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ανακινούσε τον φόβο μιας ανεξέλεγκτης εισροής ανθρώπων από το εξωτερικό, ταυτόχρονα έφερνε στη χώρα περισσότερα φτηνά εργατικά χέρια από την Ανατολική και τη Νότια Ευρώπη στα πλαίσια των συμβάσεων έργου προσδεμένων σε συγκεκριμένες θέσεις εργασίας και των συμφωνιών πρόσληψης για συγκεκριμένους τομείς, π.χ. από το 1991 και μετά, όλο και πιο πολλοί αλλοδαποί εποχικοί εργάτες

1. «Το 1988, ο αριθμός των αιτούντων ασύλου ξεπέρασε εκ νέου το όριο των 100.000. Κατά τη διάρκεια των ευρωπαϊκών επαναστάσεων το 1989, ο αριθμός αυτός έφτασε τους 120.000. Στην ενωμένη Γερμανία, το 1990, καταγράφηκαν περίπου 190.000, το 1991 σχεδόν 260.000 και τελικά το 1992 σχεδόν 440.000 – μέχρι εκείνη τη χρονική στιγμή επρόκειτο κυρίως για μετανάστευση προσφύγων και μειοψηφιών από την Ανατολική και τη Νότια Ευρώπη, κατά βάση πρόσφυγες από την πρώην Γιουγκοσλαβία, αλλά και Ρομά από τη Ρουμανία. Ήδη το 1987, ο αριθμός των παλιννοστούντων ήταν πολύ αυξημένος. Το 1988, ξεπέρασαν το όριο των 200.000, το 1989 έφτασαν σχεδόν τους 390.000 και το 1990 τους 400.000. Επιπρόσθετα, η πλέον νόμιμη μετανάστευση εξαιτίας της σπαρακτικής κατάστασης στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας προς τη Δυτική Γερμανία ήταν η αιτία για τη μετακίνηση «προς τη δύση» περίπου 390.000 ανθρώπων το 1989 και 395.000 το 1991. Οι σχετικοί αριθμοί μειώθηκαν τα επόμενα χρόνια σε 250.000 το 1991, 200.000 το 1992 και 172.000 το 1993. Μεταξύ 1994 και 1997, σταθεροποιήθηκαν μεταξύ 160.000 και 170.000.» Bundeszentrale für Politische Bildung (2005): Anstieg der Asylgesuche 1988 -1992

2. Der Spiegel, 19 Αυγούστου 1991.

προσλαμβάνονταν στις αγροκαλλιέργειες της Γερμανίας.

Η οικονομική μετανάστευση τόσο στη μη ρυθμισμένη μορφή της όσο και υπό τη μορφή συμβάσεων έργου, όπως π.χ. στον κατασκευαστικό κλάδο ή τη βιομηχανία κρέατος, άσκησε τεράστια πίεση στους παλιότερους εργάτες. Οι μετανάστες εκτός του ότι εργάζονταν για πολύ χαμηλότερους μισθούς, πολλές φορές εξαπατώνταν συστηματικά: κάποιες φορές πληρώνονταν λιγότερα από τα συμφωνηθέντα, κάποιες άλλες δεν πληρώνονταν καθόλου. Αυτό πυροδότησε πολλές διενέξεις και κάποιες μικρές αυτοοργανωμένες απεργίες από άγγλους, ιρλανδούς και ιταλούς εργάτες.

Η άνιση μεταχείριση των διαφορετικών ομάδων μεταναστών έστρωσε το έδαφος για διαχωρισμούς, φόβο και πίεση προσαρμογής προς τους εργάτες προκειμένου να δεχτούν την κατάσταση μέσα στην οποία βρέθηκαν: εργαζόμενοι εναντίον ανέργων, δυτικογερμανοί εναντίων «τεμπέληδων ανατολικογερμανών», παλλινοστούντες ρωσογερμανοί εναντίων εγκατεστημένων μεταναστών... και ο κατάλογος συνεχίζεται.

Το γεγονός ότι το κράτος μπόρεσε να μεταθέσει την πολιτική ευθύνη για τον ρατσισμό στους πτημένους της «γερμανικής επανένωσης βασίστηκε σε έναν έξυπνο χειρισμό δημιουργίας αντιπαλοτήτων ανά-



Εκδήλωση του νεοναζιστικού κόμματος Deutsche Alternative to 1991 στη Hoyerswerda

μεσα σε διαφορετικές ομάδες ανθρώπων. Η πολιτική και μνηστική προπαγάνδα μίσους απέναντι στους «οικονομικούς μετανάστες» ήταν και είναι μια συνειδητή παρότρυνση για «δράση», την οποία και ανέλαβε η οργανωμένη δεξιά πτέρυγα. Τον Σεπτέμβριο του 1991, ο γενικός γραμματέας των Χριστιανοδημοκρατών V. Rühle συνέταξε μια εγκύκλιο, με την οποία καλούσε τις δομές του κόμματός του να αναδείξουν το «ανησυχητικό ζήτημα της αύξησης των αιτήσεων ασύλου» σε όλα τα κοινοβουλευτικά επίπεδα. Παρείχε προσχέδια ψηφίσματος για τα κατά τόπους συμβούλια, καθώς και πρότυπα ανακοινώσεων προς τον τοπικό τύπο που αφορούσαν τους αιτούντες ασύλου, περιείχαν υπολογισμούς που συνέδεαν την έλλειψη βρεφονηπιακών σταθμών με την αύξηση των εξόδων για τους πρόσφυγες ή έριχναν την ευθύνη γενικά για τις ακυρώσεις σχολικών μαθημάτων στη δημιουργία προσφυγικών καταυλισμών σε σχολικά γυμναστήρια. Λίγες μέρες αργότερα, ξεκίνησαν στην πόλη Hoyerswerda της Ανατολικής Γερμανίας επιθέσεις εναντίον προσφυγικών καταυλισμών και των τελευταίων εργατών από τη Μοζαμβίκη.³

Όπως και σήμερα, τα διοικητικά μέτρα αρχικά οδήγησαν σε τοπικές «καταστάσεις έκτακτης ανάγκης» και ανταγωνισμούς, στις οποίες μπόρεσε να βρει χώρο η επίσημη μισαλλόδοξη προπαγάνδα. Τα τοπικά συμβούλια ήταν υποχρεωμένα να παρέχουν στέγαση στους μετανάστες σε μαζικά καταλύματα και στις περισσότερες περιπτώσεις το έκαναν παρέχοντας ερειπωμένα σπίτια χωρίς επαρκείς υποδομές. Για λόγους επιπλέον αποθάρρυνσης και στιγματισμού, το κράτος επέβαλλε μια πολύ αυστηρά οργανωμένη μαζική διαχείριση, κατά με την οποία οι πρόσφυγες

3. Δες και το κείμενο "Harter Staat und weiche Birne", Wildcat 57, 10/1991.



Πυρπόληση κατοικίας μεταναστών από νεοναζί, κατά τη διάρκεια του πογκρόμ στο Lichtenhagen του Rostock

δεν μπορούσαν να λάβουν παροχές σε χρηματική μορφή, αλλά μόνο υπό τη μορφή δωρεάς σε είδος.

Σε κάποιες περιοχές αυτή η κατάσταση οδήγησε σε βίαια ρατσιστικά ξεσπάσματα, αλλά σε πολλές περιπτώσεις οδήγησε και στην εμπλοκή της «κοινωνίας πολιτών», καθώς και στην αντίσταση των αιτούντων ασύλου υπό την μορφή άρνησης συσσώγιου, απεργιών πείνας και καταλήψεων των γραφείων κοινωνικής πρόνοιας.

Για να αντισταθμιστούν αυτές οι δράσεις αλληλεγγύης ξεκίνησαν πογκρόμ και θανατηφόρες εμπρηστικές επιθέσεις από ναζιστικές συμμορίες, στις οποίες είχαν δεισδύσει οι μυστικές υπηρεσίες. Ακόμα και σε περιπτώσεις ανθρωποκτονιών η αστυνομία έκανε τα στραβά μάτια.

Μετά το πογκρόμ στο Lichtenhagen του Rostock τον Αύγουστο του 1992, ακολούθησε ο «περιορισμός του ασύλου». Μια διαδήλωση 350.000 ανθρώπων στο

Βερολίνο έγινε το τελευταίο ξέσπασμα αντίστασης ενάντια στην σκλήρυνση των προϋποθέσεων παροχής ασύλου.

Η αλλαγή στο άρθρο 16 του συντάγματος τον Μάιο του 1993 αποτέλεσε σημαντικό βήμα προς τον εξευρωπαϊσμό του δικαιώματος παροχής ασύλου. Κατασκευάζοντας την έννοια των «ασφαλών τρίτων χωρών» οι σχετικές νομικές διαδικασίες ανατέθηκαν στα συνοριακά κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης: η διακήρυξη περί «ασφαλών χωρών προέλευσης» εκ των πραγμάτων κατήργησε το δικαίωμα παροχής ασύλου των ανθρώπων από αυτές τις περιοχές.

Στη συνέχεια, είχαμε την προσωρινή και υπό όρους συμπερίληψη των προσφύγων πολέμου στον μεταναστευτικό νόμο - έτσι, η άδεια παραμονής έπαυε πλέον να αποτελεί ατομικό δικαίωμα και γινόταν μια διοικητική πράξη σχετιζόμενη με μια προσδιορισμένη ομάδα ανθρώπων και μπορούσε να ανακληθεί ανά πάσα στιγμή. Αυτός ο

νόμος εφαρμόστηκε για πρώτη φορά σε μεγάλη κλίμακα στους πρόσφυγες πολέμου από το Κόσοβο. Από το 1993 και μετά, ο νόμος περί απασχόλησης των αιτούντων ασύλου δικαιολόγησε νομικά την άφιξη μεταχείριση των προσφύγων όσον αφορά τις στοιχειώδεις κοινωνικές παροχές.

Οι πολιτικοί κατέγραψαν ως επιτυχία τη μείωση των αιτήσεων ασύλου κατά την πρώτη δεκαετία την νέας χιλιετίας. Όλες οι νομικές διατάξεις των πρόσφατων ετών βασίζονται στην υποκείμενη ρήση ότι «Η Γερμανία δεν είναι χώρα υποδοχής μεταναστών!» και πρώτα απ' όλα εκφράζουν την άρνηση στην ενσωμάτωση των ανθρώπων γενικά, εννοώντας την αναγνώριση ίσων δικαιωμάτων.

Κατά τη διάρκεια του μισού αιώνα από το 1950 έως το 2000, κατά μέσο όρο 200.000 περισσότεροι άνθρωποι μετανάστευσαν στη Γερμανία απ' ότι έφυγαν από τη χώρα. Κατά την πρώτη δεκαετία του 2000, αυτό το ισοζύγιο μειώθηκε κατακόρυφα κι έγινε ακόμα και αρνητικό. Κατά τη διάρκεια αυτών των ετών, η προσωρινή εργασιακή μετανάστευση από τις νέες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πολωνία, Ρουμανία κτλ.) έγινε η κύρια μορφή μετανάστευσης. Μόνο το 2010 έφτασαν στη Γερμανία περισσότεροι άνθρωποι από όσους την εγκατέλειψαν: οι περισσότεροι από αυτούς προέρχονταν από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν κι ένα υπολογίσιμο μερίδιο αφορούσε αιτούντες ασύλου εκτός Ευρώπης. Η κύρια υπηκοότητα των προσφύγων άλλαζε κάθε χρόνο· βασικές περιοχές προέλευσης ήταν τα Βαλκάνια και η Μέση Ανατολή.

Μια νέα φάση από το 2008

Το μόνο ακριβές στοιχείο σχετικά με το σύνολο των προσφύγων που έφτασαν στη Γερμανία είναι ο αριθμός των αρχικών

αιτήσεων ασύλου. Με το ξεκίνημα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το 2008, αυτός ο αριθμός αυξήθηκε αργά στην αρχή από λιγότερες των 30.000 σε 60.000 αρχικές αιτήσεις το 2012, μετά σχεδόν διπλασιάστηκε στις 110.000 το 2013, αυξήθηκε στις 170.000 το 2014 και σε περισσότερες από 390.000 το 2015 -αριθμός, ο οποίος ούτε καν φτάνει το ένα εκατομμύριο που συνήθως αναφέρεται. Πόσοι από τους ένα εκατομμύριο πρόσφυγες, οι οποίοι είχαν αρχικά καταγραφεί μέχρι τον Νοέμβριο του 2015, έφυγαν από τη χώρα ξανά είτε συνεχίζοντας το ταξίδι τους είτε επιστρέφοντας, κανείς δεν ξέρει, ούτε καν η διοίκηση -αυτό που επίσης δεν γνωρίζουν είναι πόσες αιτήσεις ήταν διπλές ή λάθος ή πόσοι πρόσφυγες απέφυγαν την καταγραφή τους, όταν αντιμετώπισαν μια ακόμα πιο αυστηρή ερμηνεία του δικαιώματος παροχής ασύλου. Το Ινστιτούτο για την Έρευνα της Εργασίας (IAB) του Ομοσπονδιακού Γραφείου Εργασίας⁴ υπολογίζει ότι περίπου το 70% των προσφύγων στη Γερμανία θα παραμείνουν εδώ.

Σε πολλές περιπτώσεις τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχασαν τον έλεγχο, δεν ήταν ικανά ή πρόθυμα να καταγράψουν σωστά τους πρόσφυγες. Μερικές χώρες δεν έστειλαν τα στοιχεία στη διοίκηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να μη φέρουν ευθύνη μελλοντικών αιτήσεων ασύλου. Στα σύνορα των βαλκανικών κρατών οι εισροές προσφύγων συχνά και αυθαίρετα ανακόπτονταν, προμήθειες τροφίμων και άλλου είδους βόθεια παρακρατούσαν δημιουργώντας έτσι συνθήκες έλλειψης. Σε άλλες περιπτώσεις, κυβερνήσεις παρείχαν δωρεάν μεταφορά με τραίνο για όλους εκείνους τους πρόσφυγες που συμφωνούσαν να υποβληθούν στη διαδικασία καταγραφής και να περιμένουν τη σειρά τους στα κέντρα καταγραφής για μέρες υπό οδυνηρές συνθήκες. Όλα

4. <http://www.iab.de/en/iab-aktuell.aspx>

αυτά συνέδραμαν στη δημιουργία μιας εικόνας ξαφνικής «φυσικής καταστροφής» για τις εισροές προσφύγων, η οποία καταπνίγει τις κρατικές διοικήσεις «παρά τις καλύτερες προσπάθειές τους». Σε αυτό το πλαίσιο, οι ηγέτες των κρατών δικαιολόγησαν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και κατασταλτικά πολιτικά μέτρα -πιο συγκεκριμένα, μόλις οι συνθήκες οδήγησαν στη δημιουργία αντιστάσεων και οι πρόσφυγες αρνήθηκαν να δείξουν την «ευγνωμοσύνη» που απαιτείτο.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων δεκαετιών, καμία από τις δυτικο-γερμανικές κυβερνήσεις δεν ήταν ικανή να διατυπώσει μια «μεταναστευτική πολιτική» υπό την έννοια μιας ολοκληρωμένης ρύθμισης και ελέγχου της μετανάστευσης. Από το καλοκαίρι του 2015, έπρεπε να αντιμετωπίσουν το εξής γεγονός: οι πόλεμοι πλησιάζουν σημαντικά τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επεκτείνονται. Κατά συνέπεια, ακόμα περισσότεροι άνθρωποι έχουν χρειαστεί να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η κατασκευή προσωρινών προσφυγικών καταυλισμών στις χώρες που συνορεύουν με τις εμπόλεμες περιοχές δεν επαρκεί για να κρατήσει το πρόβλημα μακριά από την πόρτα της Γερμανίας· αυτό συμβαίνει επειδή αυτές οι περιοχές έχουν κατά τον ίδιο τρόπο αποσταθεροποιηθεί από την έκταση της μετανάστευσης και επειδή οι ίδιοι πρόσφυγες μάχονται ενάντια στον εγκλεισμό σε στρατόπεδα. Γι' αυτό όλο και περισσότεροι άνθρωποι έχουν φτάσει στη Γερμανία από το 2012 και μετά. Τον Ιούλιο του 2012, κατόπιν χρονικού υπολογισμού, το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο εκδίδει την απόφαση ότι το συνταγματικά κατοχυρωμένο «ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης» ισχύει για όλους τους ανθρώπους που κατοικούν στη Γερμανία. Αν και αυτή η απόφαση ακόμα δεν έχει εφαρμοστεί, αποτέλεσε χτύπημα στις πολιτι-

κές αποτροπές των προσφύγων μέσω της υποβάθμισης της διατροφής τους. Αυτή η απόφαση μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο ως αποτέλεσμα της ευρείας υποστήριξης όσων ζητούν άσυλο και της επίμονης αντίστασης ενάντια στην άνοση μεταχείρισή τους. Αυτό το αναπτυσσόμενο κίνημα ήταν ακόμα ένας από τους λόγους που το κράτος κάνει λιγότερες απελάσεις τα τελευταία χρόνια. Το 2013 και 2014, γύρω στις 10.000 απελάσεις έλαβαν χώρα την κάθε χρονιά ξεχωριστά, το 2015 αυτός ο αριθμός αυξήθηκε σε



Πορεία αλληλεγγύης στους μετανάστες που κρατούνται στη Lampedusa, Αμβούργο 2013

18.360, με τις περισσότερες από αυτές κατά το δεύτερο μισό του έτους -πρόκειται για μεγάλο αριθμό, αλλά αγγίζει σχεδόν μόνο το ένα τέταρτο όσων βρίσκονται υπό καθεστώς απέλασης. Στην πραγματικότητα το κράτος δεν στάθηκε ικανό να επιβάλλει τη μείωση του ποσοστού αναγνώρισης των αιτημάτων χορήγησης άσυλου σε κάτω από 1 τοις εκατό, το οποίο θα σήμαινε την πραγματική κατάργηση του δικαιώματος παροχής άσυλου.

Από το 2012 περίπου και μετά, στη Γερμανία, οι νεοεισερχόμενοι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν μια συνθήκη που όλο και περισσότερο χαρακτηρίζεται από τη συνειδητή και οργανωμένη παρουσία των προηγούμενων προσφύγων οι οποίοι, μεταξύ άλλων, διαμαρτυρήθηκαν ενάντια στον «διοικητικό περιορισμό»⁵, κατέλαβαν

5. [Σ.τ.Μ.] Σύμφωνα με τον οποίο δεν επιτρεπόταν

κτίρια και οργάνωσαν απεργίες πείνας. Μέσα από αυτές τις πράξεις αντίστασης δημιουργήθηκε το 2013 το κίνημα των προσφύγων της Lamjedusa. Αυτό το κίνημα έλαβε αρκετή συμπαράσταση και υποστήριξη από την πλευρά της κοινωνίας πολιτών, όπως καταδεικνύεται από την αύξηση του εκκλησιαστικού ασύλου, με τη χρήση του οποίου αποτράπηκαν απελάσεις, (450 άνθρωποι έχουν πάρει άσυλο από την εκκλησία σε 300 ενορίες). Ένα άλλο παράδειγμα αποτελούν οι μαθητικές διαμαρτυρίες ενάντια στις απελάσεις συμ-μαθητών τους.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, λίγοι ριζοσπάστες αριστεροί ή μικρές ομάδες της κοινωνίας πολιτών υποστήριζαν τους πρόσφυγες. Εν μέρει, οι δράσεις ενάντια στα «Fresspakete»⁶ είχαν επίσης ως στόχο



Από εκδήλωση της Pegida στη Λειψία της Γερμανίας

στους πρόσφυγες να απομακρυνθούν από την όποια καθορισμένη περιοχική διαμονής.

6. [Σ.τ.Μ.] Πρόκειται για πακέτα με φαγητό συχνά χαμηλής ποιότητας που δίνονταν στους πρόσφυγες αντί για χρηματικά επιδόματα.

τις φιλανθρωπίες ή τις επιχειρήσεις που κερδοσκοπούσαν πάνω στα δεινά των προσφύγων. Αντίθετα, σήμερα, εκατοντάδες χιλιάδες εμπλέκονται στην υποστήριξη προσφύγων ως «εθελοντές», και οι «αριστεροί» αποτελούν μειοψηφία μεταξύ αυτών. Μια μελέτη της Προτεσταντικής Εκκλησίας ισχυρίζεται ότι οκτώ εκατομμύρια άνθρωποι ενεπλάκησαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στη βοήθεια προς τους πρόσφυγες το 2015. Αυτή η εμπλοκή, η επαφή με τους πρόσφυγες και με τον αγώνα τους έχει ριζοσπαστικοποιήσει τους ανθρώπους σε ό,τι αφορά την εμπλοκή της Γερμανίας σε πολέμους, τον ρόλο της Γερμανίας στην εξαγωγή όπλων κ.α.

Την ίδια ώρα, ο βαθμός βίας ενάντια στους πρόσφυγες έχει αγγίξει σχεδόν τα επίπεδα των αρχών της δεκαετίας του '90. Ακόμα και η Μέρκελ έχει προειδοποιήσει για ένα «νέο NSU»⁷. Υπάρχει ριζοσπαστικοποίηση των δεξιών πέρα από τις οργανωμένες ομάδες -αλλά σήμερα οι φασίστες δεν μπορούν να σταθούν ως το εκτελεστικό κομμάτι μιας σχετικά ομογενούς κοινωνικής απόρριψης των μεταναστών, η βία τους αποτελεί περισσότερο έκφραση ενός διευρυνόμενου κοινωνικού χάσματος. Η Pegida⁸ και οι ομοϊδεάτες της κατηγορούν τα πιο αδύναμα κοινωνικά κομμάτια για να δικαιολογήσουν

7. [Σ.τ.Μ.] Το National Socialist Underground (NSU) ήταν μια φασιστική τρομοκρατική ομάδα, η οποία σκότωσε αρκετούς μετανάστες τη δεκαετία του 2000 και στην οποία είχαν εισχωρήσει σε μεγάλο βαθμό πράκτορες της υπηρεσίας πληροφοριών.

8. [Σ.τ.Μ.] Οι Πατριώτες Ευρωπαίοι Ενάντια στην Ισλαμοποίηση του Δυτικού Κόσμου (Patriotic Europeans Against the Islamisation of the Occident – Pegida) είναι μια ακροδεξιά πλατφόρμα η οποία αναβίωσε τις «διαδηλώσεις της Δευτέρας» της Ανατολικής Γερμανίας, αυτή τη φορά ενάντια στους μουσουλμάνους και τους άλλους μετανάστες. Μέσα στο 2015, οι διαδηλώσεις της Pegida απλώθηκαν από ανατολικές πόλεις όπως η Δρέσδη σε άλλες πόλεις της Γερμανίας, κινητοποιώντας μέχρι και 10.000 ανθρώπους.



Ένας από τους πολλούς φρακτες σε ευρωπαϊκά σύνορα, ο συγκεκριμένος στα σύνορα Ουγγαρίας-Σερβίας

τους δικούς τους φόβους κοινωνικού υποβιβασμού. Ανακηρύσσοντας τους μετανάστες ως υπανθρώπους θέλουν να ενισχύσουν την άποψη ότι αυτοί οι «άλλοι» δεν δικαιούνται αυτό που διεκδικούν. Πρόκειται για μια ηλίθια αντίσταση ενάντια στο πρόγραμμα εκσυγχρονισμού του κεφαλαίου, η οποία δεν αποτελεί απειλή για το τελευταίο αλλά αντίθετα συντελεί στην προώθησή του. Αυτός είναι ο λόγος που οι μπάτσοι σε μεγάλο βαθμό επιτρέπουν στην Regida να συνεχίζει και που το βαθύ κράτος στις περισσότερες περιπτώσεις ανέχθηκε τους εμπρησμούς και τις επιθέσεις απέναντι στους πρόσφυγες.

Ευρωπαϊκή Ένωση, το φρούριο που καταρρέει

Όσον αφορά τον αντίκτυπό της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η προσφυγική κρίση στο δεύτερο μισό του 2015 ήταν πιο σοβαρή από την «ελληνική κρίση» στο πρώτο μισό. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαλύεται, η συνθήκη Σένγκεν είναι τελειωμένη υπόθεση. Για να είμαστε ξεκάθαροι: η συνθήκη Σένγκεν δεν αφορούσε το ερμητικό κλείσιμο των

εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά τα εμπόδια που υποτίθεται ότι ήταν (και είναι) τόσο ψηλά ώστε μόνο ορισμένοι άνθρωποι να μπορούν να τα υπερπηδήσουν -όσοι είναι σωματικά και διανοητικά ικανοί, έχουν κάποια λεφτά και προσωπικούς ή οικογενειακούς πόρους, είναι αφοσιωμένοι και διαθέτουν υψηλό κίνητρο. Για να λειτουργήσει αυτό, έπρεπε ο καταμερισμός εργασίας μεταξύ των διαφόρων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εκτελεστεί ομαλά όπως είχε σχεδιαστεί στη συμφωνία του Δουβλίνου – αλλά η ιταλική και η ελληνική κυβέρνηση απλώς έσπρωξαν τους πρόσφυγες προς τη Βόρεια Ευρώπη χωρίς να τους καταγράφουν. Μετά από αυτό, το 2015, κάθε χώρα απλά λειτουργούσε με βάση τα δικά της συμφέροντα.

Οι ανατολικοευρωπαϊκές «συνοριακές χώρες» κατηγορηματικά αρνούνται να δεχτούν πρόσφυγες, αλλά εκτός από το να ανέχονται σιωπηλά τη βραχυπρόθεσμη «κυκλική» μετανάστευση προωθούν ανοιχτόχερα την πολιτογράφηση ανθρώπων από τα γειτονικά κράτη. Το πολωνικό κράτος θυμάται τις «πολωνικές» μειονότητες

στην Ουκρανία, η Ουγγαρία θυμάται τα «ουγγρικά» οικογενειακά μέλη στην Ουκρανία, οι Ρουμάνοι καλωσορίζουν τις χαμένες αδελφές και αδελφούς τους από τη Μολδαβία κλπ. Η προσέγγιση αυτών των εθνικιστικών κυβερνήσεων είναι παρόμοια με τη γερμανική πολιτική όσον αφορά τους «ύστερους παλιννοστούντες». Τα κράτη ελπίζουν σε πολιτικά περισσότερο προσαρμοσμένους μετανάστες (οι οποίοι θα έχουν ως επί το πλείστον κακοπληρωμένες δουλειές στη γεωργία ή την οικοδομή, αντικαθιστώντας εκείνους τους «ντόπιους» εργάτες που εγκατέλειψαν τη χώρα για να εργαστούν σε δυτικά κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και συνεχίζουν την επιθετική τους στάση απέναντι σε ορισμένα τμήματα του πληθυσμού, τα οποία (υποτίθεται ότι) εξαιρούνται από την απόκτηση υπηκοότητας. Εμπροσθοφυλακή από αυτή την άποψη ήταν τα κράτη της Βαλτικής, τα οποία αφαίρεσαν την υπηκοότητα από όλους εκείνους τους ανθρώπους και τους απόγονούς τους, οι οποίοι είχαν φτάσει από άλλα σοβιετικά κράτη μετά το 1940, στερώντας τους το ανήκειν σε ένα κράτος. Ο συστηματικός αποκλεισμός των Ρομά στα νοτιοανατολικά ευρωπαϊκά κράτη ακολουθεί μια παρόμοια λογική.

Πολλές περιοχές καταγωγής των προσφύγων έγιναν, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, εν τω μεταξύ κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σύνθησαν



Οικισμός Ρομά στην Ουκρανία

συμφωνίες μετακίνησης χωρίς τη χρήση βίζας. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης διευκόλυνε τη μετεγκατάσταση κακοπληρωμένων θέσεων εργασίας των βιομηχανικών προμηθευτών του δεύτερου τομέα σε αυτά τα κράτη και ρύθμισε σταδιακά τη μετανάστευση από εκεί μέσω της «ελεύθερης μετακίνησης της εργασίας». Για τους εργάτες, η πρόσβαση στην αγορά εργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσδέθηκε σε μακροχρόνιες εθνικές μεταβατικές περιόδους, οι οποίες αποτελούσαν αίτημα κυρίως των γερμανικών συνδικάτων. Κατά τη διάρκεια των επτά χρόνων μετά τον πρώτο γύρο επέκτασης το 2004, άνθρωποι από την Εσθονία, τη Λευκορωσία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία, την Τσεχία και την Ουγγαρία (οι επονομαζόμενες χώρες EU-8) μπόρεσαν να εργαστούν ως (επίσημα) «αυτοασπασχολούμενοι» ή ως υπάλληλοι ξένων εταιριών στη Γερμανία με χαμηλούς μισθούς και χαμηλά επίπεδα κοινωνικής πρόνοιας. Το 2011, σχεδόν 470.000 πολωνοί ζούσαν στη Γερμανία, δηλαδή περισσότεροι από όλες τις χώρες EU-8 μαζί. Οι χώρες EU-2 Ρουμανία και Βουλγαρία -οι οποίες έγιναν μέλη το 2007 υπό παρόμοιες συνθήκες- έρχονται στη δεύτερη και τρίτη θέση αντίστοιχα με 160.000 και 94.000 ανθρώπους.

Η κατάργηση της χρήσης βίζας για κάποια δυτικά Βαλκανικά κράτη το 2009-2010 οδήγησε σε πρόσθετη εισροή εργατών, οι οποίοι ήταν σε θέση να εξαναγκαστούν να δουλέψουν για χαμηλούς μισθούς. Οι εργάτες από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Σερβία ή η Βοσνία, τώρα μπορούν να εισέλθουν σε αυτή ως «συμβασιούχοι εργάτες» μόλις αποκτήσουν σύμβαση εργασίας με μια σλοβένικη ή, στο άμεσο μέλλον, με μια κροατική εταιρεία. Το 2014, 60.000 επονομαζόμενα Α1-πιστοποιητικά (βεβαίωση του ασφαλιστικού φορέα της χώρας προέλευσης της κύριας



αναδόχου εταιρείας του έργου) εκδόθηκαν για πολίτες γειτονικών βαλκανικών χωρών μόνο στη Σλοβενία. Όποιος δεν έχει σύμβαση εργασίας, μπορεί να εισέλθει στην Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς βίζα και π.χ. διεκδικώντας άσυλο μπορεί να αποκτήσει τουλάχιστον προσωρινό δικαίωμα διαμονής και βασικό εισόδημα. Ένα παρόμοιο σενάριο βρίσκεται στον ορίζοντα όσον αφορά την κατάργηση της χρήσης βίζας για τη Γεωργία και την Ουκρανία, την οποία εισογήθηκε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Σύμφωνα με τη γερμανική κεντρική υπηρεσία καταγραφής αλλοδαπών από τον Οκτώβριο του 2015 ο μεταναστευτικός πληθυσμός έχει αυξηθεί κατά 820.000 ανθρώπους μέσα σε μια χρονιά, από τους οποίους οι 340.000 προέρχονται από κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι 260.000 από περιοχές αναγνωρισμένου πόλεμου και έκτακτης ανάγκης και οι 120.000 από τα δυτικά Βαλκάνια. Μέχρι τώρα, στη Γερμανία, περίπου 650.000 άνθρωποι από τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία είναι επίσημα καταγεγραμμένοι· το 80 τοις εκατό από αυτούς κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών. Η μόνιμη μετανάστευση από την Πολωνία έχει επίσης αυξηθεί από το 2011 και μετά· σήμερα, γύρω στους 600.000 ανθρώπους από τις χώρες EU-8 απασχολούνται πλήρως ή μερικώς στη Γερμανία. Μετά την επίτευξη της πλήρως ελεύθερης μετακίνησης στην αγορά εργασίας τον Ιανουάριο του 2014, ο αριθμός των ανθρώπων από τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία που εργάζονται με γερμανικές συμβάσεις εργασίας αυξάνεται πολύ γρήγορα.

Επιπλέον, υπάρχει στατιστική δυσκολία να αντιληφθούμε τον αριθμό των προσωρινά απασχολούμενων μεταναστών. Μια μελέτη του ιδρύματος Böckler εκτίμησε ότι για το 2012, γύρω στους 800.000 εργάτες έχουν σταλεί στη Γερμανία για να δουλέψουν με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, 80 τοις εκατό των οποίων προέρχεται από την Ανατολική Ευρώπη.

Οι μετανάστες έρχονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση κυρίως από δύο κατευθύνσεις: από τη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική και από την Ανατολική Ευρώπη. Στις νοτιοευρωπαϊκές χώρες, οι «παράνομοι μετανάστες» αποτελούν την κύρια εργατική δύναμη σε τομείς όπως η γεωργία, οι κατασκευές και τα logistics. Υπάρχει μία στενή σχέση μεταξύ μετανάστευσης απ' έξω προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και μετανάστευση εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε όλη την Ευρώπη, πολλοί νεολαίοι απέφνευαν την εργασία στο εργοστάσιο, τη γεωργία και εν γένει τις χειρωνακτικές θέσεις εργασίας. Ένα σημαντικό κομμάτι των νεολαίων σπουδάζει και επιθυμεί τουλάχιστον μια θέση εργασίας -ακόμα και προσωρινή- στον δημόσιο τομέα ή μια καριέρα σε ένα αναπτυσσόμενο τομέα της οικονομίας. Η «έλλειψη εργατικής δύναμης» στις βρώμικες δουλειές στα χωράφια, την οικοδομή ή την παροχή φροντίδας αντισταθμίζεται από τους μετανάστες. Κατά τη διάρκεια των χρόνων ευμάρειας με το ξεκίνημα της χιλιετίας, η μετανάστευση προς την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία κατέστησε δυνατό το... «upgrading» της ντόπιας νεότερης γενιάς. Από το ξέσπασμα της κρίσης και μετά, πολλοί νέοι άνεργοι από αυτά τα νοτιοευρωπαϊκά κράτη με πανεπιστημιακή μόρφωση, αλλά ελάχιστη προοπτική εργασίας, έχουν μετακινηθεί προς τη Βόρεια Ευρώπη. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, ο καθαρός αριθμός μεταναστών προς τη Γερμανία από τα νοτιοευρωπαϊκά κράτη σε κρίση ήταν 30.000 με 40.000 κατ' έτος.

Η διαδικασία της υποτιμημένης διαστρωμάτωσης στη Γερμανία

Και στη Γερμανία επίσης η υποτιμημένη διαστρωμάτωση της αγοράς εργασίας, μέσω του ειδικού συνδυασμού τεχνικής ανάπτυξης και φτηνής μεταναστευτικής εργασίας, βοήθησε πολλούς νέους γερμανούς εργάτες να ξεφύγουν από το κύμα μείωσης των μισθών αναζητώντας απασχόληση σε θέσεις με περισσότερα προσόντα. Παράδειγμα αποτελεί η ραγδαία οικονομική άνθηση της περιοχής του Oldenburger της περιφέρειας του Munsterland στη Δυτική Γερμανία. Παρόλο που χάθηκαν γύρω τις 25.000 θέσεις εργασίας στη βιομηχανία κρέατος μέχρι το 2005, την ίδια περίοδο διπλασιάστηκε ο συνολικός αριθμός των ζώων που σφάχτηκαν και εδραιώθηκε ένα «cluster» από βιομηχανίες επεξεργασίας τροφίμων και κατασκευής των αντίστοιχων μηχανημάτων. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του συνδικάτου NGG, μόνο το 10 τοις εκατό των εργατών στη βιομηχανία κρέατος έχουν μόνιμες συμβάσεις, αν συμπεριληφθούν και οι άτυπες ομάδες σφαγέων, οι εργάτες βιομηχανικού καθαρισμού και συσκευασίας, οι οποίοι συνήθως εξαιρούνται από την κατηγορία που

ονομάζουμε «εργάτες της βιομηχανίας κρέατος». Επίσημως το ένα τέταρτο όλων των εργατών στην επεξεργασία κρέατος εργάζονται ως συμβασιούχοι εργάτες ξένων εταιρειών -σχεδόν επτά φορές περισσότεροι απ' ό,τι το 2011.

Στον κατασκευαστικό τομέα, αυτές οι εξελίξεις είχαν ήδη ολοκληρωθεί στις αρχές της δεκαετίας του '90. Εκείνη την εποχή, το συνδικάτο BSE προσπάθησε να αποκλείσει τον ανταγωνισμό από τα φτηνά μεροκάματα ζητώντας από τους εργάτες να καταγγείλουν συναδέλφους τους που εργάζονταν μαύρα και από το κράτος να κάνει οργανωμένες επιδρομές -γεγονότα που δημιούργησαν ένα ρατσιστικό κλίμα. Το 1996, ψηφίστηκε ο νόμος περί συμβασιούχων εργαζομένων, ο οποίος αρχικά εφαρμόστηκε μόνο στον κατασκευαστικό τομέα και οδήγησε στην εισαγωγή ενός κλαδικού κατώτατου ημερομισθίου για τους οικοδόμους -διαφορετικού στην Ανατολική και τη Δυτική Γερμανία. Σημαντική πλευρά αυτού του νόμου μέχρι σήμερα είναι ότι μεταθέτει την τελική νομική ευθύνη στον κύριο εργολάβο του έργου, κάτι που επιτρέπει στους εργάτες τη διεκδίκηση απλήρωτων ημερομισθίων ακόμα και σε περίπτωση χρεωκοπίας του υπερβολάβου. Η επέκταση του πεδίου εφαρμογής του «νόμου περί συμβασιούχων» και πέραν του κατασκευαστικού τομέα έγινε πρώτα το 2007, μετά το 2009 και τέλος το 2014 σε κλάδους με μεγάλη ποσοστά μεταναστευτικής εργασίας: καθαρισμός κτιρίων, ποικίλες κατασκευαστικές εργασίες, αποκομιδή απορριμμάτων, φροντίδα ηλικιωμένων, καθαριστήρια και βιομηχανία κρέατος.

Όντας αντιμέτωποι με την κρίση στην Ανατολική Ευρώπη, (ειδικευμένοι) εργάτες έφυγαν για τη Γερμανία με αυξανόμενους αριθμούς -και έφτασαν εκεί την κατάλληλη στιγμή για την επέκταση του «τομέα χαμηλόμισθης εργασίας» στα «logistics» με την ευρύτερη έννοια, π.χ. μέσω της εισαγωγής συμβάσεων έργου στους προμηθευτές



Φωτογραφία από τα καταλύματα που προσφέρονται σε συμβασιούχους εργάτες -κυρίως Πολωνούς και Ρουμάνους- που εργάζονται στη βιομηχανία κρέατος



Ουρά αναμονής έξω από κέντρο υποδοχής για πρόσφυγες και αιτούντες ασύλου, Βερολίνο 2015

της αυτοκινητοβιομηχανίας και τα τμήματα συναρμολόγησης των κυριότερων εργοστασίων αυτοκινήτων, όπου παλαιότερα κάποιος έβγαζε πολλά χρήματα. Τα γερμανικά συνδικάτα κατάφεραν σε μεγάλο βαθμό να διατηρήσουν την κοινωνική ειρήνη με το κεφάλαιο κυρίως εξαιτίας της διατήρησης χαμηλών ημερομισθίων στις εφοδιαστικές αλυσίδες της Ανατολικής Γερμανίας. Το μοναδιαίο μισθολογικό κόστος μειώθηκε μέσω του «εξορθολογισμού», της εντατικοποίησης της εργασίας και της εφαρμογής ευέλικτων ωραρίων και για το βασικό προσωπικό όμως οι μηνιαίοι μισθοί έμειναν σχετικά σταθεροί. Η απειλή της μετατροπής τους σε «περιφερειακό προσωπικό» που επέσειαν τα αφεντικά (και οι περιορισμοί των κοινωνικών δικαιωμάτων) επέδρασαν με πειθαρχικό τρόπο.

Ο εντεινόμενος κατακερματισμός της αγοράς εργασίας αποκλείει τους ντόπιους εργάτες από ορισμένες εργασίες: για παρά-

δειγμα, αν ένα συγκεκριμένο εργατικό δυναμικό προσλαμβάνεται μέσω Ρουμάνων υπεργολάβων ένας γερμανός δεν θα μπορούσε να βρει δουλειά εκεί, ακόμα κι αν ήθελε -αυτός ο αποκλεισμός ισχύει εξίσου για τις νοτιοευρωπαϊκές χώρες, όπου τα μεγάλα ποσοστά ανεργίας των νέων συνοδεύονται από υψηλά ποσοστά απασχόλησης μεταναστών.

Ήδη, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, ήταν τα παιδιά των πρώτων «επισκεπτών εργατών» και των ρωσογερμανών παλινοστούτων που αποκλείονταν ιδιαίτερα από την αγορά εργασίας εξαιτίας των νεοαφικθέντων μεταναστών. Μέχρι πρότινος, χρειαζόταν να περάσει το πολύ μια γενιά ώστε οι μετανάστες να διεκδικήσουν τη θέση τους στην αγορά εργασίας. Πλέον τα πράγματα δεν είναι έτσι. Σήμερα για πολλούς μετανάστες δεύτερης γενιάς, και εξαιτίας της γλωσσικής εγγύτητας με τους νέους μετανάστες, κοινωνική ανέλιξη σημαίνει

την επάνδρωση των κατώτερων επιπέδων της μαφιόζικης οικονομίας ως ενοικιαστές σπιτιών, αρχισυμμορίες, υπεργολάβοι.⁹

Αγώνες

Οι μετανάστες από την Ανατολική Ευρώπη εξασκούν και την αντίσταση. Απεργοί εργάτες στη βιομηχανία κρέατος συχνά δέχονται ένοπλες επιθέσεις, όπως ακούγεται. Τα συνδικάτα και το βασικό προσωπικό δεν συμμετέχουν σε αυτές τις αντιπαραθέσεις και αντιλαμβάνονται τις αναφορές στα μήντια ως απειλή για τις επιχειρήσεις. Προσπαθούν να διώξουν τον φτηνό ανταγωνισμό από τις επιχειρήσεις αντιμετωπίζοντας συστηματικά τους μετανάστες εργάτες με άσχημο τρόπο. Για πρώτη φορά το 2012, πολλές διαμαρτυρίες έφτασαν στη δημοσιότητα. Για πολλούς μετανάστες η χρήση των μήντια μοιάζει περισσότερο υποσχόμενη από τις απεργίες, ενώ οι δικηγόροι των συνδικάτων και των εκκλησιαστικών οργανώσεων ενισχύουν αυτή την άποψη. Τουλάχιστον σήμερα οι χαμηλοί μισθοί θεωρούνται δημόσιο σκάνδαλο -παρόλο που σε μικρές πόλεις ή στην ύπαιθρο, όπου πολλοί επωφελούνται από την εκμετάλλευση των μεταναστών με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, η ανοικτή και ευθεία αντιπαράθεση είναι δύσκολη. Γι' αυτό οι διαδηλώσεις οργανώνονται κυρίως με κοινό σημείο τη γλώσσα ή την εθνική κοινότητα, αντίστοιχα γύρω από συνεργεία εργασίας και υπεργολάβους που βρίσκονται σε αυτές τις κοινότητες. Στο Lohne ή το Emsdetten, οι διαδηλώσεις των αλληλέγγυων ποτέ δεν κατάφεραν να μαζέψουν πάνω από 200 άτομα στον δρόμο.¹⁰

9. Die Welt, 15.11.2015. Flucht in den Arbeitsmarkt: Einwanderer konkurrieren kaum mit Einheimischen. Aber um somehr mit früheren Migranten.

10. Δες Wildcat 98.

Η πρόσβαση στην κοινωνική ασφάλιση και την απονομή δικαιοσύνης, τα οποία συνδέονται με την «ελεύθερη μετακίνηση της εργασίας», προσφέρει μια κάποια ασφάλεια στο μεμονωμένο άτομο, αλλά όχι και την ισοτιμία με τους γερμανούς υπηκόους. Το κράτος θέλει να εμποδίσει το ενδεχόμενο η παροχή κοινωνικών επιδομάτων, ακόμα και σε περιόδους ανεργίας, να ορίσει ένα κατώτατο μισθολογικό επίπεδο. Επομένως, το κράτος δημιουργεί νέες δυνατότητες εξαναγκασμού συνδέοντας όλο και περισσότερο τα κοινωνικά δικαιώματα με την άδεια παραμονής. Ακόμα και για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαμένουν στη Γερμανία, η ελεύθερη μετακίνηση ισχύει μόνο για έξι μήνες και εφόσον έχουν δικό τους εισόδημα και καλύπτονται από κάποιο ασφαλιστήριο υγείας. Μόνο μετά από πέντε χρόνια δικαιούνται να μείνουν επί μακρόν στη χώρα και να λάβουν το επίδομα ανεργίας Hartz IV. Μέχρι τότε ισχύουν κλιμακωτά δικαιώματα και επιδόματα. Σύμφωνα με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, ένα άτομο αποκτά την ιδιότητα του εργάτη όταν δουλεύει 5,5 ώρες την εβδομάδα (που αντιστοιχεί σε 200 ευρώ το μήνα με το κατώτατο ημερομίσθιο). Κάποιος που έχει την ιδιότητα του εργάτη δικαιούται να λαμβάνει επιδόματα σύμφωνα με την αυξανόμενη κλίμακα του Hartz IV. Ανάμεσα σε άλλες αιτίες, αυτό εξηγεί τον υψηλό αριθμό των αποκαλούμενων «mini-jobbers» μεταξύ των μεταναστών από τις χώρες EU-2, αλλά και από την Πολωνία: πολλός κόσμος πλήρους απασχόλησης και λαμβάνει επίδομα Hartz IV -όπως κάνουν και πολλοί «Γερμανοί». Σε αντίθεση με τους τελευταίους, οι μετανάστες δύσκολα μπορούν να ξεφύγουν από αυτή την κατάσταση: αν παραιτηθείς από τη δουλειά σου ή τη χάσεις επειδή αντιπαρατέθηκες με το αφεντικό σου, κινδυνεύεις να χάσεις την άδεια παραμονής λόγω ανεργίας.



Διαδήλωση στην Ειδομένη, Μάρτιος 2016

Μετά από ένα χρόνο πλήρους απασχόλησης, ένας εργαζόμενος δικαιούται επίδομα ανεργίας για έξι μήνες συν μισό χρόνο επιδομάτων Hartz IV προς αναζήτηση νέας εργασίας. Πολλά γραφεία κοινωνικής πρόνοιας ενημερώνουν τα γραφεία μετανάστευσης, όταν κάποιος αιτηθεί επιδόματος και τότε τα τελευταία ζητούν την απέλασή του -το ίδιο ισχύει και για πολίτες των κεντρικών κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η γραφειοκρατική διασύνδεση μεταξύ της διοίκησης, η οποία είναι υπεύθυνη για την εργασία και την πρόνοια από τη μια πλευρά και του γραφείου μετανάστευσης από την άλλη -διαδικασία που έχει ανακηρυχθεί ως ο μελλοντικός τρόπος αντιμετώπισης των προσφύγων- αποτελεί ήδη πραγματικότητα. Αυτό ακολουθεί μια συγκεκριμένη λογική δεδομένου ότι η εκστρατεία κατά της «κατάχρησης ασύλου», η οποία στόχευε τους πρόσφυγες από τις βαλκανικές χώρες, αμέσως ακολουθήθηκε από την προπαγάνδα κατά της «μετανάστευσης της φτώχειας και των επιδομάτων» από τη Βουλγαρία από το τέλος του 2013 και μετά.

Η «απασχολησιμότητα» των προσφύγων

Εντός της άρχουσας τάξης υπάρχουν δύο αντιτιθέμενοι πόλοι: ο φιλελευθερισμός, με πιο συνεπή υποστηρικτή το Κόμμα των Πράσινων, ο οποίος απαιτεί άνοιγμα των συνόρων και περικοπές των επιδομάτων και των εγγυήσεων του κοινωνικού κράτους-όποιος θέλει να έρθει εδώ, ας έρθει, απλά θα πρέπει να φροντίσει μόνος του για την επιβίωσή του. Το άλλο άκρο εκπροσωπείται στην εκτελεστική εξουσία, από στελέχη του βαθέος κράτους και στην πολιτική σκηνή από το Εθνικοδημοκρατικό Κόμμα (NPD), την Εναλλακτική για τη Γερμανία (AFD), τη Χριστιανο-Κοινωνική Ένωση (CSU) και τμήματα του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος (SPD) και της Χριστιανοδημοκρατικής Ένωσης (CDU): κλείσιμο των συνόρων, εντατικοποίηση των ελέγχων, περαιτέρω εξοπλισμός των «υπηρεσιών». Οι τρέχουσες διαπραγματεύσεις ταλαντεύονται ανάμεσα σε αυτούς τους πόλους: όμως επί του στόχου υπάρχει συμφωνία, όπως φαίνεται στη διαμάχη περί του «χρέους των μεταναστών στην ενσωμάτωση»: θέλουν να μετατρέψουν τους μετανάστες σε ένα είδος «τούρμπο Γερμανών» και με αυτούς να επιβάλλουν τη νέα τάξη της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας -η οποία διασφαλίζεται εσωτερικά και εξωτερικά μέσω του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας».

Ανάλογα με τον κλάδο, οι εργοδότες θέλουν να υπαγορεύσουν στους πρόσφυγες διαφορετικούς ρόλους εντός της αγοράς εργασίας. Το IAB εκκινεί από τη διαπίστωση πως η «απασχολησιμότητα» των αιτούντων άσυλο θα αυξηθεί κατά 380.000 άτομα εντός του 2016, ενώ δεν είχε αυξηθεί σχεδόν καθόλου το 2015¹¹. Σύμφωνα με το Spiegel Online, ειδικοί της συνολικής οικονομικής ανάπτυξης προβλέπουν μόνο μια αργή αύξηση της απασχόλησης των πρόσφατα

11. Zuwanderungsmonitor, Νοέμβριος 2015.

αφικθέντων προσφύγων, υπολογίζοντας πως δύσκολα θα καταφέρουν να μπου στην αγορά εργασίας πάνω από 100.000 άνθρωποι μέσα στα επόμενα δύο χρόνια.

Στα μέσα Οκτώβρη, ξέσπασε ανοιχτή διαμάχη στο στρατόπεδο των εργοδοτών. Ο Michael Knipper από την Ένωση Κατασκευαστικών Εταιρειών οδυρόταν για την «άκριτη ευφορία μεγάλων κομματιών της γερμανικής βιομηχανίας». Η κατασκευαστική βιομηχανία αποτελεί ένα υπερεθνικό κλάδο με έντονη εποχικότητα και απασχολεί κυρίως μετανάστες. Οι εργοδότες του κλάδου δεν ποντάρουν στο κhow της τοπικής εργατικής τάξης και την «ικανότητά της για καινοτομία», αλλά στον εξορθολογισμό και τη μείωση του κόστους υποτιμώντας ολόένα περισσότερο τις συνθήκες εργασίας. Ορισμένα τμήματα της μεταποίησης έχουν μια άλλη οπτική. Αναζητούν απεγνωσμένα «φρέσκια ενέργεια» για τις εταιρείες τους και ψάχνουν εργάτες που πιστεύουν ακόμα στην ανέλιξη και θέλουν να δουλέψουν πολύ -ιδιότητες, τις οποίες μεγάλο μέρος των μεταναστών δεύτερης και τρίτης γενιάς έχει αποβάλλει εδώ και πολύ καιρό.

Οι πρόσφυγες, για να εκπαιδευτούν και να προσδεθούν μακροπρόθεσμα στην επιχείρηση, απαιτείται όχι μόνο να έχουν εξασφαλισμένη άδεια παραμονής και δυνατότητα εκμάθησης της γλώσσας, αλλά και να διαρρήξουν τους δεσμούς με τις χώρες καταγωγής τους. Όποιος στέλνει χρήματα σπίτι του μπορεί να κάνει λίγα πράγματα με τον συγκριτικά χαμηλό μισθό που παίρνει κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και αν' αυτού θα προτιμήσει τον βασικό μισθό κάνοντας π.χ. τον βοηθό αποθήκης. Αυτός είναι ο λόγος που το κεφάλαιο χρειάζεται ένα μίγμα πίεσης κι ευκαιριών, όταν πρόκειται για τους πρόσφυγες. Από την 1η Αυγούστου του 2015, η «ενσωμάτωση των προσφύγων στην αγορά εργασίας» ξεκινά με μισθό κατώτερο του βασικού, π.χ. σε μακροχρόνιες

πρακτικές ασκήσεις ή σεμινάρια «βασικών δεξιοτήτων», των οποίων η μέγιστη διάρκεια επεκτάθηκε από έξι σε δώδεκα μήνες. Αυτή η περίοδος μπορεί εύκολα να παραταθεί κι οι αρχές μπορούν να εγγράψουν νέους ενήλικες ή μακροχρόνια άνεργους σε αυτά τα προγράμματα πριν ή μετά από μια πρακτική άσκηση με το επιχείρημα ότι «στερούνται επαγγελματικών προσόντων»¹². Η πίεση προκύπτει από την υποχρέωση να δουλεύεις για να μπορείς να διατηρήσεις την άδεια παραμονής -πρόκειται ακριβώς για τη «διασύνδεση των γραφείων εργασίας με τις υπηρεσίες μετανάστευσης».

12. Τι αποφασίστηκε στον νόμο περί επιτάχυνσης των διαδικασιών παροχής ασύλου»;

-Οι «χώρες των δυτικών Βαλκανίων» κατηγοριοποιούνται ως ασφαλείς χώρες καταγωγής.

-Στους χώρους πρώτης υποδοχής η στήριξη γίνεται σε εμπράγματα μορφή και όχι χρηματική.

-Επιτάχυνση των απελάσεων: στο μέλλον, όταν παρέλθει η ημερομηνία εθελοντικής επιστροφής, δεν θα ανακοινώνεται η ημερομηνία απέλασης - η απέλαση μπορεί να αναβληθεί το πολύ για τρεις μήνες, αντί για έξι που ίσχυε ως τώρα. Τα ομοσπονδιακά κρατίδια δεν θα μπορούν σχεδόν καθόλου να αναβάλλουν μια απέλαση για πολιτικούς λόγους.

-Η απαγόρευση πρόσληψης αιτούντων ασύλου, καθώς και διαμενόντων υπό καθεστώς ανοχής, αίρεται μετά από τρεις μήνες στην περίπτωση ειδικευσης και μετά από 15 μήνες στην περίπτωση περιορισμένων προσόντων.

-Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση συνεισφέρει στα έξοδα εύρεσης κοινωνικής κατοικίας και καταλύματος για τους πρόσφυγες.

-Μετριασμός των περιορισμών της πολεοδομικής νομοθεσίας (προστασία από εμπρησμούς(!) και μόνωση).

-Διασύνδεση του Υπουργείου Εργασίας με το Υπουργείο Μετανάστευσης. Η ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των υπηρεσιών δεν οφείλει να εξυπηρετεί την αποκάλυψη «καταχρήσεων» των κρατικών επιδομάτων, αλλά να εξετάζει αν οι αιτούντες άσυλο αναζητούν εργασία. Το γραφείο εργασίας οφείλει να χρησιμοποιεί τα δεδομένα για να διαπιστώνει σε ποιο στάδιο βρίσκεται η τρέχουσα διαδικασία παροχής ασύλου και ανάλογα να ενθαρρύνει, να εγείρει απαιτήσεις ή να απορρίπτει.

Οι μισθοφόροι της Frontex

Το καθεστώς μετανάστευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να λειτουργήσει, μόνο αν καταφέρει να δομήσει αγορές εργασίας εκτός του εδάφους της. Οικονομικές συμφωνίες όπως η Ευρωμεσογειακή Συνεργασία (EUROMED) συνοδεύονται από πολιτικο-στρατιωτική συνεργασία. Συμφωνίες για τη στρατιωτική διασφάλιση των συνόρων και την επαναπροώθηση ανεπιθύμητων μεταναστών περιλαμβάνουν επίσης -σαν «επιδόρπιο»- την προσφορά προσωρινής μετανάστευσης προσδεμένης σε συγκεκριμένες θέσεις εργασίας, όπως οι λεγόμενες Συνεργασίες για την Κινητικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες που βρέχονται από τη Μεσόγειο και τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης. Στα νοτιοανατολικά, η Τουρκία έχει στρατηγικό ρόλο

ως επιστάτης των διακινήτων. Στη σύνοδο κορυφής της G-20 στην Αττάλεια δρομολογήθηκε συμφωνία ύψους τριών δισεκατομμυρίων, σύμφωνα με την οποία η κυβέρνηση Ερντογάν όφειλε να δώσει άδεια παραμονής και εργασίας σε Σύριους που βρίσκονται στην Τουρκία και την ίδια ώρα να απελάσει άλλους πρόσφυγες πίσω στις χώρες καταγωγής τους. Σε αντάλλαγμα του αποτελεσματικότερου σφραγίσματος των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκ μέρους της Τουρκίας, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέλει να χαλαρώσει τις προϋποθέσεις για την έκδοση βίζας σε Τούρκους πολίτες και συνεπώς να διευρύνει τις δυνατότητες απασχόλησης των Τούρκων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέτοιες συμφωνίες προϋποθέτουν τη συνεργασία όλων των κρατικών παραγόντων, όμως πρόσφατα οι κυβερνήσεις του Πακιστάν και του Αφγανιστάν αρνήθηκαν να «πάρουν



Απέλαση μεταναστών από τη Λέσβο στην Τουρκία υπό την επίβλεψη της Frontex, Απριλιος 2016

πίσω» τους πολίτες τους που απελάθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και κανένα χρηματικό ποσό δεν θα σταματήσει τον Ερντογάν να ανοίγει ή να κλείνει τα σύνορα ή να προκαλεί στρατιωτικές συρράξεις κλπ., στον βαθμό που εξυπηρετείται η διατήρησή του στην εξουσία.

Ούτε η πολύκροτη τελική ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής συνάντησης κορυφής στη Μάλτα στις αρχές Νοεμβρίου ήταν ικανή να αποκρύψει πόσο περιορισμένο έλεγχο έχουν τα κράτη πάνω στην παγκόσμια εξέλιξη της μετανάστευσης. Ο υπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης -να κρατήσει τη μεγάλη μάζα των προσφύγων σε γειτονικές περιοχές και από εκεί να αφήνει κόσμο να μπαίνει προσωρινά και να τον διώχνει πάλι πίσω όταν χρειαστεί- θα ήταν εφικτός μόνο, αν υπήρχαν οι δυνατότητες αυτοί να ζήσουν και να εργαστούν σε αυτές τις περιοχές. Αυτές οι δυνατότητες μοιάζουν περισσότερο απόμακρες από ποτέ, όχι μόνο στη Βόρεια Αφρική, αλλά και στα Βαλκάνια, ας πούμε στο Κόσοβο. Γι' αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση συχνά ανοίγει τις βαλβίδες αποσυμφόρησης της πίεσης και αφήνει προσωρινά τα σύνορα ανοιχτά. Στην περίπτωση κάποιων βαλκανικών κρατών κλείστηκαν νέες εργασιακές συμφωνίες το καλοκαίρι: από το 2016, ακόμα και «λιγότερο ειδικευμένοι» από τα δυτικά Βαλκάνια, που έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου στη Γερμανία, μπορούν να απασχοληθούν, αν τους έχει προσφερθεί μια συγκεκριμένη θέση στην εκπαίδευση ή την εργασία -αλλά μόνο υπό την προϋπόθεση πως θα αποσύρουν την αίτηση ασύλου τους μέχρι τις 24/10 και θα επιστρέψουν στις χώρες τους ώστε να ξαναμπούν, όταν χρειαστεί.

Πιθανότητες γενίκευσης;

Η εργασία του εργάτη, με την έννοια της γενικής χειρωνακτικής εργασίας -στη γεωργία, τις κατασκευές ή τη βιομηχανία-

εκτελείται ολοένα περισσότερο από μετανάστες εργάτες. Αυτό ισχύει τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι μετανάστες ανέχονται αυτές τις δουλειές, γιατί είναι συνηθισμένοι στα χειρότερα. Οι κοινοί αγώνες μαζί με τους συναδέλφους τους είναι δύσκολοι, όταν οι μετανάστες χρησιμοποιούνται για να υποτιμηθούν οι συνθήκες εργασίας γενικά -και ακόμα πιο δύσκολοι, όταν «αυτοί που κερδίζουν περισσότερο» επωφελούνται από την υπερεκμετάλλευση των μεταναστών. Τα τελευταία χρόνια, οι αγώνες μεταναστών προέκυψαν κυρίως εκεί που βρίσκονταν αναμεταξύ τους, π.χ. στη γεωργία ή τον κλάδο των logistics στην Ιταλία. Στη Γερμανία, όπου η πρόσβαση στην αγορά εργασίας ρυθμίζεται από πλήθος κανόνων και σε διάφορα επίπεδα, έχουν λάβει χώρα πολλές αντιπαραθέσεις, αλλά σπάνια προέκυψε κάποιος μεγαλύτερος αγώνας μεταναστών.

Τον τελευταίο χρόνο, οι πρόσφυγες όχι μόνο ανάγκασαν την κυβέρνηση να αλλάξει πορεία και πολιτικοποίησαν εκατοντάδες χιλιάδες συμπαράστατες, αλλά μόνο με τον όγκο τους έκαναν ξανά τον μισθό, τις συνθήκες εργασίας, τη στέγαση δημόσια ζητήματα. Κανένα από αυτά τα ζητήματα δεν πουλάει από μόνο του, όλα τίθεται υπό αμφισβήτηση. Το κράτος δημιουργεί ανταγωνισμούς, π.χ. όσον αφορά τους όρους προσφοράς κατοικίας, όταν χιτίζει ξανά εργατικές κατοικίες που προορίζονται εξαρχής για πρόσφυγες. Γι' αυτό και οι αγώνες γύρω από τη στέγαση και οι τρέχουσες καταλήψεις έχουν τόση πολλή σημασία! Αφορούν την προσιτή στέγαση για όλους.¹³

Ένα άλλο παράδειγμα αποτελούν τα μεγάλα καταλύματα σε απομακρυσμένες

13. [Σ.Τ.Μ.] Δες στην αναφορά του συνεδρίου στο Potsdam <http://www.inforiot.de/refugees-und-supporter-kongress-in-potsdam-am-21-november/>

περιοχές με κακές υποδομές δημόσιων συγκοινωνιών, βρεφονηπιακών σταθμών και σχολείων, υγείας κλπ. Συχνά, οι πρωτοβουλίες από την κοινωνία πολιτών επιδιώκουν να δημιουργήσουν ακροατήρια, τα οποία μερικές φορές αρθρώνονται μεταξύ τους με αντιφατικό τρόπο. Η πρωτοβουλία «Όχι! στην πολιτική-Ναι στη Βοήθεια» στο προάστιο Neugraben του Αμβούργου, που έχει τραβήξει αρκετά την προσοχή των μήντια τους τελευταίους μήνες, αποτελεί παράδειγμα ρεαλιστικής αντίθεσης σε μια τέτοιου είδους πολιτική για τους πρόσφυγες. Δίνοντας έμφαση σε αντιρατσιστικές θέσεις αυτές οι πρωτοβουλίες διαφέρουν ξεκάθαρα από τις ανακοινώσεις της Pegida. Η αριστερά θα έπρεπε κατά καιρούς να ακούει με προσοχή, πριν επιρρίψει την κατηγορία του φασισμού σε τέτοιες περιπτώσεις.

Η πραγματικά υπαρκτή ηγεμονία της δεξιάς σε ορισμένες περιοχές βρίσκει έρεισμα στην κοινωνική ανασφάλεια, η οποία δεν ανάγεται μόνο στην έλλειψη υλικών αγαθών. Η όξυνση του καπιταλιστικού ανταγωνισμού διαλύει τα οικεία κοινωνικά δίκτυα και τον προσωπικό ζωτικό χώρο. Είναι αυτονόητο ότι χρειάζεται μια ξεκάθαρη «αντιφασιστική αιχμή» ενάντια στην πολιτιστική ηγεμονία της δεξιάς. Ο «πολιτιστικός αγώνας», όμως, δεν αρκεί από μόνος του· πρέπει

να αναπτύξουμε κι άλλες προοπτικές για το πώς να συσχετίσουμε τις δράσεις μας με τον κοινωνικό ανταγωνισμό. Λόγω της μαζικής άφιξης των προσφύγων, υπάρχουν μεγαλύτερες δυνατότητες από ό,τι τα τελευταία χρόνια! Μπορούμε να δουλέψουμε πάνω στα ζητήματα που αναδείχτηκαν από τους πρόσφυγες ως ζητήματα δημόσια, κοινά και κοινωνικά. Η ριζοσπαστική αριστερά μπορεί επίσης να στηρίξει τους αγώνες των μεταναστών βοηθώντας τους να ξεπεράσουν τα όρια των κοινοτήτων τους -κι εδώ είναι που γίνονται χρήσιμα τα αυτοοργανωμένα μαθήματα γερμανικών! Η αντίσταση κατά των απελάσεων και υπέρ του δικαιώματος παραμονής είναι προαπαιτούμενα για την ανάπτυξη των αγώνων. Πρόκειται λιγότερο για νομικές επικεφαλίδες και περισσότερο για την αντίσταση ενάντια στην καταστολή, την επιτήρηση, τις επιδρομές στα προάστια και την εργασία. Όπου στηρίζουμε τους μετανάστες, θα ερχόμαστε αντιμέτωποι με το κράτος -και ανάλογα με την περίπτωση το κράτος θα προσφέρει ενσωμάτωση ή θα επιτίθεται κατασταλτικά. Θα καταφέρουμε να αντιπαρατεθούμε και με τις δυο εκδοχές μόνο εφόσον εκκινήσουμε από τις συνθήκες ζωής ολόκληρης της τάξης -και εφόσον γίνει ξεκάθαρο ότι δεν θέλουμε οι ίδιοι να ενσωματωθούμε στο κράτος.



“Μεταναστεύοντας στα βόρεια ευρωπαϊκά κέντρα πολλοί άνθρωποι προσπαθούν να γίνουν και πάλι ενεργά υποκείμενα. Το κεφάλαιο θέλει να χρησιμοποιήσει την κοινωνική τους ενέργεια για την αναδιάρθρωση της αγοράς εργασίας και την άσκηση πίεσης στις τοπικές ταξικές σχέσεις. Επιπροσθέτως, η μαζική μετανάστευση μπορεί να έχει παρόμοια αποτελέσματα με ένα πρόγραμμα τόνωσης της οικονομίας, μιας και δημιουργεί απασχόληση στα κέντρα εργασίας, τη διδασκαλία, τις κατασκευές, στους τομείς πρόνοιας και ασφάλειας... Επίσης χαμηλώνει το κόστος αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης (η συντήρηση και εκπαίδευση ενός ανθρώπου για τις δύο πρώτες δεκαετίες της ζωής του κοστίζει γύρω στις 200.000 ευρώ – η Γερμανία είναι μια χώρα «ηλικιωμένων» και χρειάζεται απελπισμένα νέους ανθρώπους!).

Για να έχει τέτοια αποτελέσματα η προλεταριακή μετανάστευση πρέπει να ελέγχεται, κάτι που οι εξουσιαστές ολοένα περισσότερο αποτυγχάνουν να κάνουν τα τελευταία χρόνια. Τα πιο πρόσφατα στάδια αυτής της απώλειας ελέγχου ήταν η κλιμάκωση της “προσφυγικής κρίσης” στην Ελλάδα στις αρχές του 2015, η καταστροφή των συννοριακών φραχτών στην Τουρκία στα μέσα Ιουλίου 2015 σαν επακόλουθο των μαχών στο Tal Abjad της Συρίας και τέλος οι ροές προσφύγων από τον κεντρικό σταθμό της Βουδαπέστης προς τα Αυστριακά σύνορα. Στις αρχές Σεπτεμβρη, οι πρόσφυγες που κατέφθαναν έγιναν δεκτοί με χειροκροτήματα στη Βιέννη, το Μόναχο και άλλες πόλεις. Ξέχωρα από την πραγματική κρίση στα σύνορα, αυτή η αντίδραση του ντόπιου πληθυσμού αποτελεί τη δεύτερη διάσταση της κρατικής απώλειας ελέγχου και θα ήταν αδιανόητη στις αρχές της δεκαετίας του '90. Τρίτον, η άρχουσα τάξη δεν έχει καμία στρατηγική για το πώς να “αντιμετωπίσει τις βαθύτερες αιτίες της μετανάστευσης”. Στην πραγματικότητα ισχύει το αντίθετο: η όλο και πιο βίαιη και ολέθρια καταστολή των αντιπολιτευτικών κινήσεων σε ολοένα περισσότερα μέρη της υφηλίου, επιδεινώνει τον κοινωνικό ανταγωνισμό: η κρίση και οι πόλεμοι οδηγούν στην κατάρρευση ολόκληρων περιοχών.”